

Постановка проблеми. Скотарство в аграрному секторі економіки України традиційно посідає одне з головних місць серед інших галузей тваринництва. Дана галузь забезпечує населення важливими продуктами харчування, а промисловість супутньою продукцією. В 2013 р. аграрний сектор залишився бюджетоутворюючою галуззю вітчизняної економіки. Так, за підсумками року до Зведеного бюджету від підприємств АПК надійшло 47 млрд. грн, що на 37% більше порівняно з 2010 р. Цей показник став одним із найбільших серед усіх галузей економіки. Сьогодні вітчизняний аграрний сектор забезпечує близько 25% валютних надходжень від загального експорту української продукції. В 2013 р. експортували аграрної продукції на 15,4 млрд. [1]. Однак незважаючи на вищесказані фактори, та в результаті глобалізаційних процесів, наслідків фінансово-економічної кризи українське скотарство знаходиться в критичному стані. Більшість аграрних товаровиробників не займаються тваринництвом, особливо виробництвом яловичини, яке є збитковим. Тому актуальність питань пов'язаних з виведенням скотарства з кризового стану та нарощуванням обсягів виробництва яловичини в країні дедалі постають гостріше та вимагають від науковців, практиків та держави негайного вирішення.

Аналіз останніх досліджень. Проблема розвитку і підвищення ефективності виробництва продукції скотарства присвячено ряд наукових праць та досліджень провідних українських вчених, зокрема І.Н. Топіхи, П. С. Березівського, В. М. Микитюка, С.В. Васильчак, П. Р. Пуцентейла та інш. Однак, питання, які виникають в скотарстві в сучасних умовах, ставлять перед науковцями та провідними фахівцями все нові й нові виклики, на які вони повинні своєчасно реагувати.

Мета, об'єкт та методика дослідження. Метою даного дослідження є визначення напрямів підвищення конкурентоспроможності продукції скотарства на основі оцінки сучасного стану національного ринку. Передбачається вирішення наступних завдань: аналіз сучасного стану та перспектив розвитку національного ринку продукції скотарства; визначення інтенсивності впливу факторів маркетингового зовнішнього та внутрішнього середовища на розвиток скотарства України. Об'єктом дослідження є результати ведення галузі скотарства в різних категоріях господарств України. В процесі роботи використовувались економіко-статистичні методи обробки даних, що надані державною службою статистики України.

Результати дослідження. Запровадження державної підтримки на утримання молодняка великої рогатої худоби вперше за роки незалежності зумовило певне зростання чисельності великої рогатої худоби. Для стабілізації ситуації у 2013 р. селянам було нараховано 468 млн. грн бюджетних дотацій на розвиток молочного скотарства. Окрім того, Уряд працював над відшкодуванням вартості будівництва тваринницьких комплексів, закуплених установок індивідуального доїння та племінного поголів'я худоби. За даними програмами сільгоспвиробникам нараховано 301 млн. грн. Дотації за

збереження та утримання молодяку ВРХ становили 364 млн. грн, а за здану на переробні підприємства худобу – 81 млн. грн. Також ще 23 млн. грн дотацій селяни отримали за поголів'я корів м'ясного напрямку [1].

На 1 січня 2013р. в країні нараховувалось 4645,9 тис. голів великої рогатої худоби, що на 220,1 тис. голів, або на 5,0% більше порівняно з початком 2012 р., у т.ч. у господарствах населення – 3139,4 тис. голів (на 224,2 тис. голів, або на 7,7% більше). У сільгосппідприємствах поголів'я великої рогатої худоби скоротилось на 4,1 тис. голів (на 0,3%) (рис. 1). Поголів'я корів в аграрних підприємствах (575,2 тис. голів) зменшилось на 1,5%, у господарствах населення (1979,1 тис. голів) – на 1,0%, що зумовило загальне скорочення показника на 1,1%, або на 27,9 тис. голів [2].

Таким чином, у господарствах населення зосереджена значна частина поголів'я ВРХ: на початок 2013р. вони утримували 67,6% поголів'я великої рогатої худоби (у т.ч. корів – 77,5%). На 01.01.2014р. населенням утримувалось 69,4% загальної чисельності великої рогатої худоби, у т.ч. корів – 77,8%.

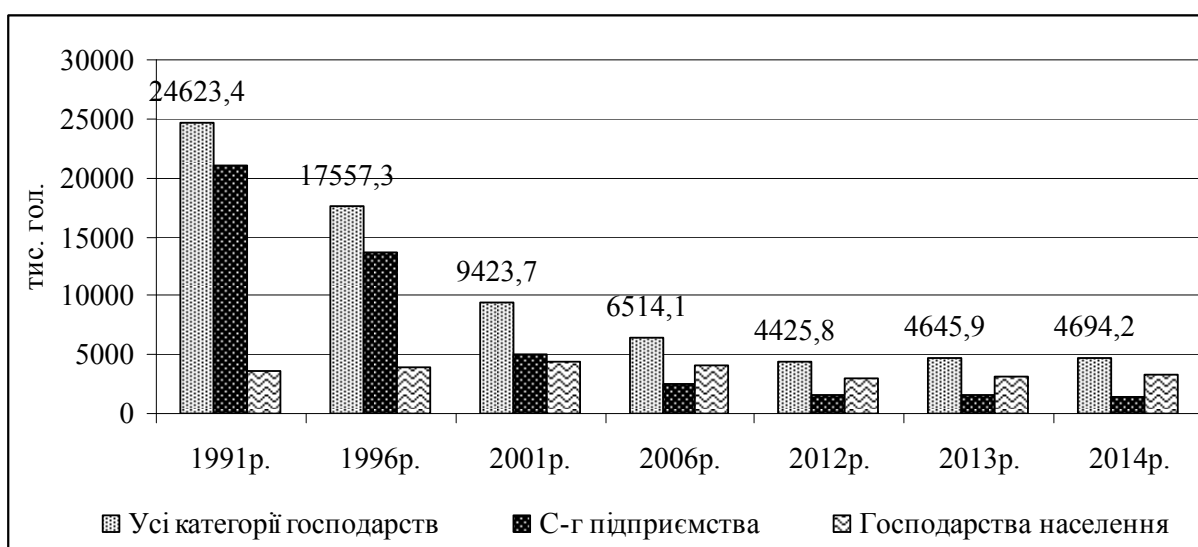

Рис. 1. Поголів'я великої рогатої худоби, на 1 січня.

На початок 2013р. в аграрних підприємствах майже дві третини поголів'я великої рогатої худоби утримувалось товаровиробниками з чисельністю стада від 500 до 2999 голів (932 сільгосппідприємства, або 24,5% кількості підприємств, що вирощували велику рогату худобу) [3].

У 2012 р. обсяг вирощування худоби та птиці (в живій вазі) перевищив рівень 2011 р. на 5,8%, у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – на 6,9%, у господарствах населення – на 4,2%. В аграрних підприємствах показник 2011р. перевищено за рахунок зростання обсягів вирощування великої рогатої худоби (на 4,6%), свиней (на 7,8%) та птиці всіх видів (на 6,9%). Середньодобові прирости великої рогатої худоби на вирощуванні, відгодівлі та нагулі збільшилися на 4,8% і відповідно становили 504 г.

Якщо в аграрних підприємствах зберігалася тенденція підвищення інтенсивності господарювання (загальні обсяги вирощування худоби та птиці перевищували обсяги реалізації тварин на забій на 7,1%), то у господарствах населення, як і в попередні роки, обсяги реалізації худоби та птиці на забій випереджали обсяги їх вирощування.

Загальне виробництво м'яса (в забійній вазі) у 2012р. становило 2,2 млн.т, що на 3,1% більше порівняно з 2011р. Зростання виробництва м'яса спостерігалось як в аграрних підприємствах (на 55,9 тис.т, або на 4,6%), так і в господарствах населення (на 9,9 тис.т, або на 1,1%). У структурі виробництва м'яса сільськогосподарськими підприємствами найбільшою залишається питома вага м'яса птиці всіх видів (68,3%

загального обсягу), а господарства населення надавали перевагу виробництву свинини (42,3%) й яловичини та телятини (31,0%) [4].

У 2012 р. вперше за останні вісім років зафіксовано зростання загального виробництва молока (склало 11,4 млн.т, що на 2,6% більше порівняно з 2011р.). У сільськогосподарських підприємствах зростання виробництва молока було більш суттєвим – на 12,9% (2,5 млн.т), у господарствах населення виробництво молока за умови незначного скорочення поголів'я корів збережено на рівні 2011р. Середньорічний надій молока від однієї корови, що була в наявності на початок 2012 р., в господарствах усіх категорій склав 4361 кг (на 187 кг, або на 4,5%, більше проти 2011р.), у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – 4676 кг (на 567 кг, або на 13,8%, більше), у господарствах населення – 4276 кг (на 84 кг, або на 2,0% більше).

Висновки. До основних завдань, які слід вирішити найближчим часом з метою відродження скотарства та нарощування обсягів виробництва високопоживної і якісної продукції, слід віднести наступні:

1. Протягом останніх років Україна все наполегливіше позиціонує себе в міжнародному співтоваристві як потужний агровиробник і експортер рослинницької продукції. Однак тваринницької продукції все більше імпортується. На територію України ввозиться неконтрольовано значна кількість м'яса великої рогатої худоби іноземного виробництва сумнівної якості і за нижчою ціною ніж в Україні. Тому українським агровиробникам важко конкурувати навіть на внутрішньому ринку збуту продукції.

2. Власники великих інтегрованих об'єднань в аграрній сфері, розвиваючи галузь скотарства, досить часто працюють на перспективу, адже сучасний стан ринку продукції м'ясного та молочного скотарства свідчить про дисбаланс реалізаційних цін на вітчизняну продукцію з затратами на виробництво.

3. Для того щоб галузь скотарства була конкурентоспроможна, важливим є зниження собівартість виробництва продукції, особливу увагу слід звернути на годівлю худоби, кормозабезпечення тварин та підвищення концентрації виробництва за рахунок створення умов розвитку інтеграційних процесів в скотарстві і суміжних з ним виробництв.

4. В сучасних умовах важливим є не лише нарощування поголів'я худоби, а й підвищення їх продуктивності в результаті ефективних програм селекції. Необхідно відновити та розвивати племінну базу вітчизняного скотарства і матеріально зацікавити племінні господарства вирощувати високоякісний молодняк, з врахуванням сучасних методів його оцінки.

5. Необхідно створити пільгові умови для роботи банківського капіталу в аграрному секторі економіки, а також розробити відповідний механізм їх реалізації. На сучасному етапі банківські структури не зацікавлені вкладати фінанси у скотарство, так як ефективність його роботи занадто низька.

Використані джерела інформації

1. Аграрна галузь: стабільне лідерство на зовнішніх ринках та впевнені показники в економіці України / Міністерство аграрної політики і продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/uk/pressroom?nid=3294>. – Назва з екрана. – Режим доступу: 15.01.2014

2. Сільське господарство України у 2012 році / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm. – Назва з екрана. – Режим доступу: 17.01.2014

3. Тваринництво України 2012: статистичний збірник / За ред. Н.С. Власенко. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 212 с.

4. Стан тваринництва в Україні за січень-грудень 2013 року: статистичний бюлетень / відп. за випуск О.М. Прокопенко. – К.: Державна служба статистики України, 2014. – 44 с.